

Att förändra det oföränderliga

Det här är en tänkvärd och omskakande text. En liten bok på endast hundra sidor som innehåller en människas förvandling. **Édouard Louis** senaste bok *En kvinnas frigörelse*.

Det är ett både ömsint och inkännande porträtt av författarens mor, om hennes uppbrott från ett liv i förnedring och förtryck i en nordfransk by. Om hennes vilja och förmåga att slå sig fri, överge sitt förflutna och skapa sig ett nytt, annat liv och bli en annan än den hon dittills definierats som.

Boken beskriver moderns kamp för frigörelse från utanförskap, maktlöshet och våld. Från den klass hon fötts in i och från könsdominansen från patriarkatet hon hukat under.

Det är gripande att läsa om hennes slutliga uppbrott från en dominerande, våldsamt man i en inskränkt, rasistisk och homofobisk miljö och om den långsamma försoningen med sonen som därefter tar sin början och som fortfarande pågår.

Édouard Louis skriver:

"Under en stor del av sitt vuxna liv levde min mor i fattigdom och misär, kuvad och ibland rentav förnedrad av maskulint våld. Hennes tillvaro framstod som för alltid begränsad av klassförtryck och av kvinnoförtryck. Men så en dag, vid fyrtiofem års ålder, gjorde hon uppror mot det livet, flydde och började bit för bit skapa sig en frihet. Den här boken är berättelsen om hennes förvandling."

Sin egen förvandling till Édouard Louis har han själv målade beskrivit tidigare i debutboken *Göra sig kvitt Eddy Bellegueule*. Förvandlingen var delvis fysisk, han berättar att han opererade käken, fixade sina tänder, gick ner tio kilo i

vikt, tränade bort sin nordfranska arbetaraccent och bytte till slut också sitt namn. Men berättelsen beskriver också en psykisk form av frigörelse som både Édouard och senare också modern genomgår. En slående insikt om att man inte är fri, att förtrycket, våldet och skymfen man utsätts för, att det liv man har, det sätt man äter och klär sig på och var man bor går att länka till en struktur. Att allt har att göra med någonting som du själv inte själv har valt.

Modern föddes i norra Frankrike som ett av fyra syskon. Hennes mor (Édouards mormor) hade på grund av kriget aldrig lärt sig läsa. Hennes far dog tidigt och den senare adoptivfadern var fabriksarbetare. Som sextonåring började hon på en hotell- och restaurangskola, hon ville bli kock. Efter ett år avbröts studierna då hon var gravid. Hon gjorde det som förväntades, gifte sig med barnafadern, en artonårig rörmokare som snart blev både våldsam och alkoholiserad och hon blev hemmafru. Två år senare födde hon sitt andra barn. Vid tjugotre års ålder lämnar hon mannen, ensam, med två barn, utan utbildning och bostad. Efter några månader som inneboende hos en syster träffar hon Édouards far, en fabriksarbetare, och de flyttar genast ihop och Édouard föds. Historien upprepar sig med mer våld, förnedring och alkohol. Den nu vuxne sonen super och misshandlar de kvinnor han lever med, dottern blir misshandlad av sin man.

När modern tänker lämna Édouards far får hon besked om att hon åter är gravid, nu med tvillingar. Hon stannar i det destruktiva förhållandet i över tjugo år. Édouard skäms konstant för modern. Förnekar henne, låtsas inte känna henne inför sina kamrater. Han smugglar undan kallelser från skolan, rädd att modern ska dyka upp och göra honom till åtlöje. Men så gör hon till slut slag i saken, släpar ut makens tillhörigheter i sopsäckar och låser dörren för gott. Hon får hjälp av socialtjänsten med en subventionerad bostad för sig och tvillingarna. Drar sig fram ekonomiskt som vårdbiträde för äldre. Genom en väninna träffar hon senare en för henne

annorlunda man, utan böjelser för vare sig våld eller sprit, en fastighetsskötare bosatt i Paris. Efter att ha umgåtts i ett drygt år flyttar hon till honom.

Förvandlingen går successivt. Hon börjar använda nya ord, fraser som speglar hennes nya tillvaro. Hon börjar sminka sig, ta hand om sin kropp, fixa sitt hår, bära smycken. Hon börjar köpa kläder, de är varken av god kvalitet eller särskilt eleganta, men det är hennes egna kläder. Inte den alltför stora röda rocken som hon bar i byn, där kvinnorna på torget gjorde narr av henne. Rocken som tillhörde Édouards far och som hon bar för att hon inte hade råd med en egen. Hon fortsätter att köpa sin mat i lågprisaffärer för fattiga i utkanten av Paris, hon tjänar inga egna pengar och är därmed beroende av mannen hon lever med och hon har inte särskilt många vänner. Hon har aldrig besökt något land utanför Frankrike. Likaväl är hon lycklig.

Crescendot kommer när Édouard på en filminspelning möter **Catherine Deneuve** och nämner att hans mor bor i hennes kvarter. Deneuve säger att då ska hon besöka henne någon dag. Vilket hon också gör! Modern får en pratstund och röker en cigarett med en skådespelerska hon beundrat sedan ungdomen. Mötet blir för modern en oförglömlig symbol för den förvandling hon uppnått. Kronan på verket.

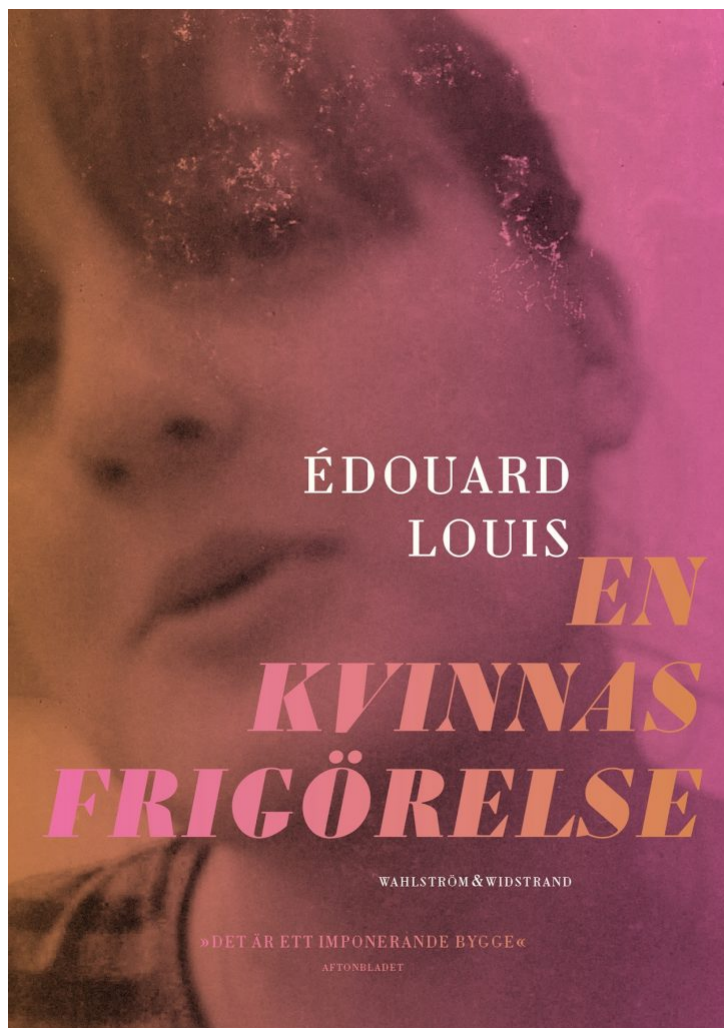
Hela mitt liv har jag låtit mig trampas på men nu är jag i Paris och känner Catherine Deneuve.

Moderns enorma glädje över att ha tillskansat sig ett liv som hon inte trodde någonsin var ämnat för henne, att få uppleva något i hennes ögon så ouppnåeligt att förändra det oföränderliga är i det närmaste hjärtskärande.

Hon såg förvåningen i mina ögon och sa: "Där ser du att jag inte är densamma längre! Jag är en äkta parisiska nu". Jag log "Ja, det stämmer. Det stämmer att du är Paris drottning".

Text: Heléne Nellvik

Författarporträtt: Jean Francois Robert/modds

Édouard Louis (f 1992) gjorde sensationell debut med *Göra sig kvitt Eddy Bellegueule* (2015), en självbiografisk berättelse om den fattiga uppväxten i arbetarklassmiljö i den franska småorten Hallencourt, med en omgivning starkt präglad av rasism och homofobi. Den följdes upp med *Våldets historia* (2017) om självupplevda händelser under julnatten 2012.

Senast var han aktuell med [Vem dödade min far \(2019\)](#) om faderns liv och deras svåra relation.

En kvinnas frigörelse

Édouard Louis

Originalets titel: *Combats et métamorphoses d'une femme*

Översättning: Marianne Tufvesson

Wahlström & Widstrand